

Muligheter for landbruksproduksjonen i Norge

Av jorddirektør Magne Stubbsjøen

Foredrag holdt under Høgskoledagene 82 ved Norges landbrukshøgskole. Tema for Høgskoledagene den 4. og 5. november var «Produksjonstilpasningen i landbruket».

Tittelen på dette foredraget er svært omfattende, slik at jeg etter avtale med arrangementskomiteen har valgt å konsentrere meg om våre jordbruksarealer.

Det er gjennom årene reist mange spørsmål når det gjelder vårt lands arealressurser med henblikk på jordbruksproduksjon. Spørsmålene er forsøkt besvart gjennom registrering og forskning. Kunnskaper er frembragt, men nye spørsmål er reist. Vår innsikt er fortsatt omgitt av en del hvite felter.

Det vi alle vet er at vi er forholdsvis få mennesker i et stort land, at vi har lite dyrket jord, noenlunde bra med skog og rikelig med fjell. Forhåpentligvis er de fleste også klar over at Norge har så lite dyrket jord pr. innbygger at vi i denne sammenheng hører til de overbefolkede områder i verden.

Gjennom to stortingsmeldinger, dvs. ernæringsmeldingen og meldingen om landbrukspolitikken, fikk vi i midten av 1970-årene trukket opp som mål at det totale jordbruksareal skulle økes til 10 mill. dekar i 1990, hvorav 9 mill. dekar skulle være fulldyrket. Denne målsetting krevde nydyrking på dertil egnede arealer, men den krevde også at vi prøvde å redusere avgangen av dyrket jord.

I stortingsmeldingen om landbrukspolitikken ble det antatt at en årlig nydyrking på 80 000 dekar skulle være tilstrekkelig for å nå det mål som var satt for vårt jordbruksareal i 1990.

Utviklingen innen nydyrkingen

Figur 1 skulle gi et visst inntrykk av nydyrkingssituasjonen de siste 25 år. Tilskudd til nydyrking er basert på at pla-

nene godkjennes før arbeidet settes i verk, og at midlene utbetales når arbeidet er fullført. Arbeidsfristen er 3 år. Den øverste kurven på figuren viser det areal som det er innvilget tilskudd til, mens den nederste viser arealet som det er utbetalt tilskudd til. Ikke alle gjennomfører nydyringsplanene, slik at det blir endel inndragninger som markerer forskjellen mellom de to kurvene.

Det var en topp i nydyrkingen i 1959. Det året ble det fulldyrket vel 100 000 dekar. I 1960-årene gikk det fort nedover, og bunnivået nådde vi i 1964 med knapt 44 000 dekar. Det var forholdsvis skralt også i resten av 1960-årene, mens det i 1970-årene ble et betydelig oppsving.

Nydyrkingstatistikken er også et uttrykk for interessen for nydyrking. Helt fram til de seneste år har det stort sett vært midler nok til å yte tilskudd til dem som ønsket å sette igang med nydyrking. Riktignok har tilskuddsgrunnlaget endret seg noe over tid. Fra midten av 1970-årene økte tilskuddsgrunnlaget sterkere enn konsumprisindeksen for så å avta igjen de siste 3 – 4 år.

Ved slutten av 1970-årene var nydyrkingssaktiviteten større enn det som ble ansett nødvendig for å nå målet i 1990. For å sikre en bedre budsjettmessig styring med statstilskuddet til nydyrking, ble det fra og med budsjettåret 1980 innført en såkalt tilsagnsfullmakt. Enkelt sagt virker tilsagnsfullmakten slik at de søknader som kommer inn etter at tilsagnsrammen er disponert, må vente til neste budsjettår før det blir tatt avgjørelse. Vi får med andre ord en kø.

Hverken tilsagnsrammen eller en viss

Nydyrking Tilsagn og utbetaling i dekar

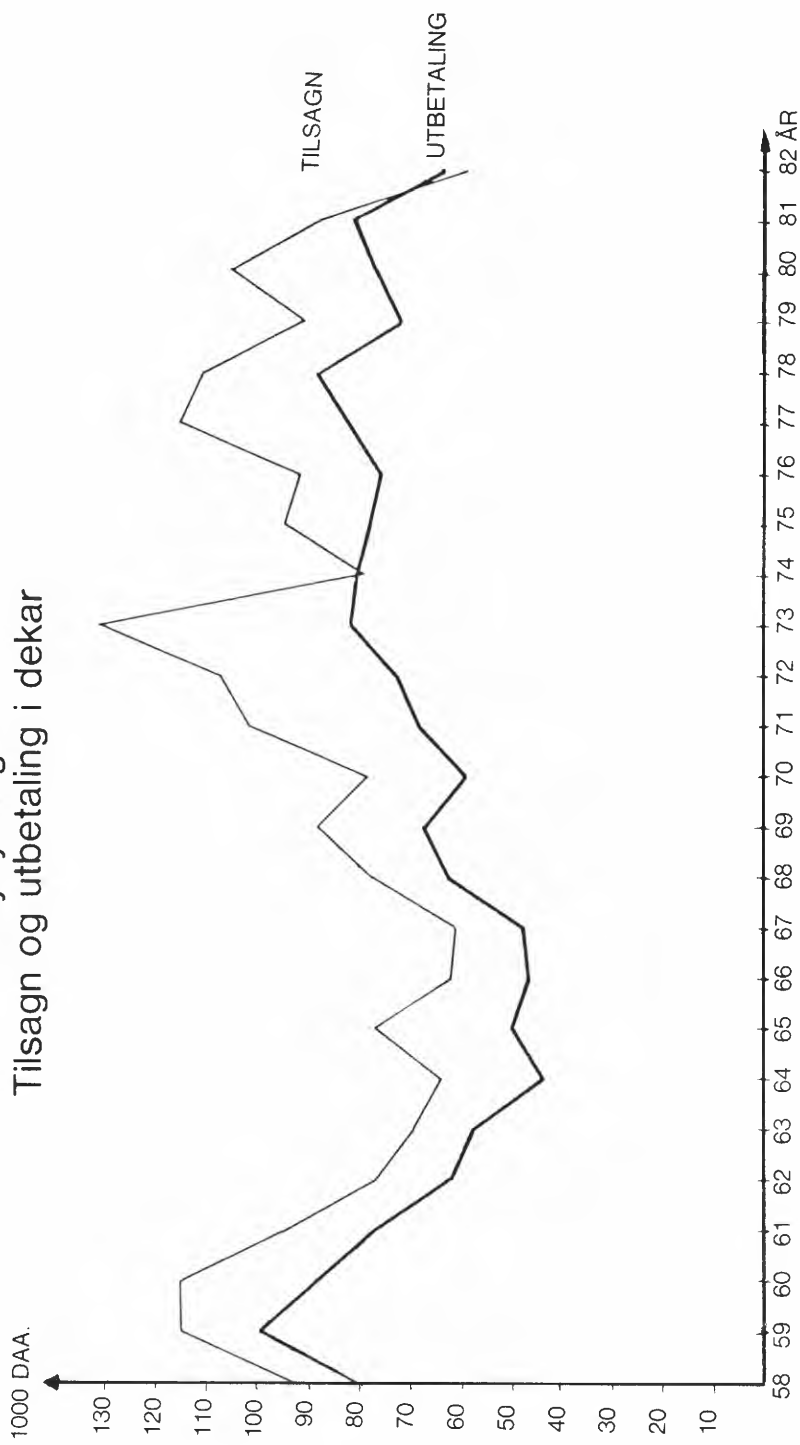

Fig. 1

utflatning av tilskottsgrunnlaget stoppet interessen for nydyrking, slik at køren vokste. Så skjedde det at i 1982 ble Stortingets bevilgning til nydyrking senket til 123,8 mill. kroner, dvs. en reduksjon av bevilgningen med 27 mill. kroner i forhold til året før. Dette førte til at vi måtte skjære kraftig ned på tilsagnene, slik at statens ansvar ikke ble større enn det man kunne følge opp gjennom de midler Stortinget hadde stilt til rådighet for utbetaling av dyrkingstilskudd. Som det går fram av figur 1, ble det en drastisk nedgang i tilsagnene i 1982, og de kom faktisk under det som ble utbetalt av tilskudd.

Den harde nedskjæring i tilsagnene førte til at departementet måtte gå ut med en streng prioritering for på den måten å forsøke å kanalisere ressursene dit man anså behovet for størst. I prioriteringsreglene ble det lagt særlig vekt på at de som hadde kommet igang med investeringer som forutsatte oppfølging med nydyrking, skulle komme først. Vi prøvde altså å skape en viss orden i køren, og det var utbyggingsbrukene som ble prioritert.

Selv om det ble en betydelig reduksjon i bevilgningene til nydyrking i 1982, vil det ikke si det samme som at nydyrkingen er stoppet opp. Bevilgningen vil rekke til å ferdigstille ca. 65 000 dekar i år. Dersom 80 000 dekar pr. år er nok for å nå målet i 1990, vil 65 000 dekar pr. år heretter si det samme som at vi kan nå målet et par år senere.

I stortingsmeldingen om landbrukspolitikken ble det sagt at omlag 3/4 av nydyrkingen bør foregå i de næringssvake distrikter. Flertallet i Landbrukskomiteen pekte på at en betydelig heving av selvforsyningsgraden i stor utstrekning er knyttet til en økning av kornproduksjonen, hvilket innebærer at nydyrkingen bør stimuleres sterkt over hele landet, også i kornrådene.

Det er således ikke foretatt noen bevisst fordeling av nydyrkingsmidlene mellom landsdeler. Likevel viser statistikken at det

har skjedd en viss dreining. Mens 1/3 av nydyrkingen i mellomkrigstiden foregikk i Nord-Norge, har de 3 nordligste fylker redusert sin andel i de senere år. I 1976 hadde disse 3 fylker vel 9% av det samlede nydyrkingsareal. I de siste 2 år har det imidlertid tatt seg opp igjen en del, særlig i Nordland som nå er kommet på høyde med Trøndelagsfylkene.

De store nydyrkingsfylkene i de senere år har foruten Trøndelagsfylkene vært Oppland, Møre og Romsdal, Rogaland og med Hedmark helt på topp.

I stortingsmeldingen om landbrukspolitikken ble det tatt sikte på å øke kornarealet fra 3 mill. dekar i 1975 til 3,6 mill. dekar i 1990, dvs. en økning på ca. 40 000 dekar pr. år. Landbrukstillingen viser at vi ligger så godt an at fra 1979 er det tilstrekkelig å øke kornarealet med ca. 30 000 dekar pr. år for å oppfylle målsettingen. Et skår i gleden er det likevel at nydyrkingen i korndistriktene avtar.

Vi har forsøkt å foreta en statistisk fordeling av nydyrkingsaktiviteten på korn- dyrkingsområder og grovforområder. Det er ikke lett å trekke grensene mellom disse områdene, men vi har gjort det på den måten at kommuner som i 1981 hadde en kornproduksjon på 500 tonn eller mer, er plassert i korn- dyrkingsområdene. På dette premissgrunnlaget viser det seg at nesten 60% av nydyrkingen foregikk i korn- dyrkingsområdene i 1974. Siden har andelen avtatt jevnt og sikkert, og er nede i 40% i 1981.

Ikke alle nydyrkingsprosjekter får like mye tilskudd. Størst tilskudd får utbyggingsbruk, fordyrkingslag og fellesbeiter. I 1974 og 1975 var 1/4 av nydyrkingsarealet på utbyggingsbruk. De to neste år økte utbyggingsbrukenes andel, og i de 4 siste år har noe over 1/3 av det nydyrkede areal vært på disse bruk.

I søknadskjemaene om nydyrkingstilskudd ble det fra og med 1980 tatt med rubrikker om høyde over havet, jordart og vegetasjonstype.

Når det gjelder vegetasjonstyper er det skilt mellom barskog, lauvskog og annen vegetasjon. For de to år vi har tall for, er 1/3 av de planlagte dyrkingsfelter i barskog. I 1980 var det planlagt å dyrke opp 32 000 dekar i barskogområdene, mens det tilsvarende tall for 1981 var i underkant av 28 000 dekar.

Ved 10% av de planlagte nydyrkingsfeltene i 1980 og 1981 er i områder som ligger 600 meter og mer over havet. Tar vi utgangspunkt i de områdene som ligger fra 400 m og oppover, vil 20% av nydyrkingen foregå her.

Avgangen av dyrket jord

Som alle vet er ikke nydyrkingen den eneste faktor som påvirker vårt jordbruksareal. I 1960-årene ble det nedbygd 15 000 – 20 000 dekar dyrket jord pr. år. Fra 1970 avtar nedbyggingen jevnt og sikkert, og har i de siste 6 – 7 år stabilisert seg på 7000 – 8000 dekar om året.

Når det gjelder bruk som blir nedlagt, bruk som bare nytter deler av sitt jordbruksareal og nedlagte bruk som blir tatt inn i produksjonen igjen, har statistikken vært sparsom. Derfor ble dette gjort til et viktig spørsmål i landbrukstelingen i 1979. Registreringene viser at 630 000 dekar ble oppgitt til å være ute av drift i 1979 fordi bruk var fraflyttet eller at jorda ikke ble høstet av andre grunner. Dette areal er mer enn fordoblet fra 1969 til 1979.

I nevnte 10-års periode er ytterligere 300 000 dekar fulldyrket jord blitt borte uten at man har noen sikker statistisk forklaring. Vi må anta at brukerne tidligere har oppgitt for stort areal, og at oppgavene nå er blitt revidert, bl.a. på grunnlag av bedre kartmateriale og oppmåling. Det er videre grunn til å tro at endrede driftsmåter har ført til et mer restriktivt syn på hva som bør klassifiseres som fulldyrket.

Foretar vi en direkte sammenligning mellom tallene fra tellingene i 1969 og 1979, har det totale jordbruksareal i pe-

rioden hatt en markert nedgang, mens det fulldyrkede areal har økt svakt. Økningen er vel 60 000 dekar. Av dette kan vi iallfall trekke den konklusjon at det har vært en sterk avgang når det gjelder natureng og beite. I en periode med sterk rasjonalisering og produktivitetsøkning er det ikke særlig overraskende at en såvidt stor del av beitearealene og utslåttene er gått ut av drift.

Ut over dette vil jeg være forsiktig med å trekke bastante konklusjoner om utviklingen i perioden. Det skyldes for det første at sammenligningsgrunnlaget i 1969 og 1979 neppe er likt. For det annet tror jeg ikke vi kan si at jordbruksareal ute av drift betyr det samme som at alt dette areal er tapt for jordbruket. Større eller mindre deler av det kan tas inn i jordbruksproduksjonen igjen om man bestemmer seg for det.

Dyrkbare arealer

Uansett hva vi måtte mene om størrelsen på vårt jordbruksareal i dag, vil det av flere årsaker være behov for fortsatt nydyrking. Og nydyrking krever dyrkbare arealer.

En stor del av Norges landareal ligger utenfor det temperaturområde som gir grunnlag for plantedyrking i vanlig jordbruksmessig betydning. Det blir derfor en lang grenselinje mellom produktivt og uproduktivt areal, og en tilsvarende grensesone der valget av kulturvekster er sterkt begrenset. Denne grensesone er ikke fastlagt en gang for alle, men bestemmes bl.a. av det jordbruksteknologiske nivå og den jordbrukspolitik som til enhver tid føres. Grensesonen utgjør en vesentlig del av våre marginale produksjonsarealer. Mulighetene for jordbruksproduksjon er absolutt til stede i disse områdene, men arts- og sortsvalget er begrenset og faren for misvekst er stor.

Ellers er det ikke bare i grensesonen mellom produktivt og uproduktivt areal vi finner marginale områder. Det samme

vil gjøre seg gjeldende ved alle dyrkingsgrenser, f.eks. grensen for kornproduksjon. En dyrkingsgrense representerer ikke noe skarpt skille, men heller en overgang. Vi får et grenseområde der produksjonen av vedkommende vekst er marginal.

Både jordressursene, vannfaktoren og klimaforholdene er elementer i vurderingen av vårt dyrkingspotensiale. Jordressursen må vurderes både kvantitativt og kvalitativt. Selv om vannmangel ikke er så vanlig hos oss som i mange andre land, er det betydelige variasjoner både i mengde og kvalitet. Klimaundersøkelser inngikk som en vesentlig del av det forskningsprogrammet om produksjonsgrunnlaget i fjelltrakter som nylig er avsluttet og som ble finansiert av Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd (NLVF).

I ernæringsmeldingen er våre ressurser av dyrkbar jord anslått til 6 – 8 mill. dekar. Bare 1/4 av de dyrkbare arealer er i følge ernæringsmeldingen å finne i kornproduksjonsområdene. De dyrkbare arealer som er registrert gjennom jordbrukstillingene, er steget sterkt fra 1969 til 1979 og er i siste telling angitt til 5,1 mill. dekar.

Vi må regne med at vårt dyrkingspotensiale er betydelig større enn det som er angitt både i ernæringsmeldingen og i landbrukstillingen i 1979, men ekspertene har problemer med å bli enige. Bl.a. er det forskjellig syn på hvor store myrarealer som er skikket for oppdyrking.

Andre arealer blir ikke registrert som dyrkbar jord fordi evnen til å holde på vannet er for liten samtidig som grunnvannet ligger for dypt i vekstsesongen for at det kan bety noe for jordbruksvekstenes vannforsyning. Dette er arealer som ofte ligger sentralt til og er lette å dyrke. Ved hjelp av vatning kan de bli fullverdige jordbruksarealer.

Jordregisterinstituttet arbeider som kjent med markslagsklassifikasjon for økonomisk kartverk. Instituttet har også

ansvaret for utarbeidelsen av et jordregister som er en tallmessig oppgave over markslag og eiendomsinnhold i økonomisk kartverk.

For at et areal skal bli registrert som dyrkingsjord i markslagsklassifikasjonen for økonomisk kartverk, må det tilfredsstillende visse krav til terreng-forhold, jorddybde, jordkvalitet, stein og blokkinnhold samt dreneringsforhold. Videre omfatter registreringen stort sett alt areal under den naturlige skoggrense. Det er forøvrig godt samsvar mellom Jordregisterinstituttets retningslinjer for registrering og resultatene fra nevnte forskningsprosjekt om produksjonsgrunnlaget i fjelltrakter når det gjelder å vurdere høydegrensen for dyrking.

Arealutregning for jordregisteret foreligger ennå bare for 1/5 av landets kommuner. For å få oversikt over dyrkingsmulighetene i områder med markslagsregistrering er det foretatt arealutregninger av registrert dyrkingsjord på kart og flyfoto, i alt for 408 av landets 450 kommuner. Gjennom disse beregninger er man kommet til 9,4 mill. dekar dyrkbar jord. Instituttet regner med at når registreringen for de øvrige kommuner er gjennomført vil man komme opp i litt over 10 mill. dekar dyrkbar jord for hele landet. Av dette arealet er det 35% som er myr, en andel som for øvrig er en god del lavere enn det som Det norske jord- og myrselskap er kommet til.

Forskjellen mellom dyrkbare arealer i landbrukstillingen og i de beregninger som Jordregisterinstituttet har gjennomført, er størst for Nord-Norge og i de forholdsvis jordrike kommuner med store skog- og fjellområder i Sør-Norge.

Materialet fra Jordregisterinstituttet viser ellers at vi finner en forholdsvis stor andel av den dyrkbare jorda i Nord-Trøndelag, Nord-Norge og i de høyereliggende områder på Østlandet og i Sør-Trøndelag, altså stort sett utenfor de områder som har klima for korndyrking. Ellers kan det

nevnes at mye av den dyrkbare jorda ligger i forholdsvis stor avstand fra det aktuelle driftssenter. Det gjelder særlig for de dyrkbare arealer som er registrert i store sammenhengende skogområder og opp mot fjellet.

De som ønsker ytterligere detaljer vil jeg henvise til Jordregisterinstituttet som har sammenstilt materialet på ulike måter, bl.a. på de enkelte fylker.

Alternativ arealanvendelse

I diskusjonen om produksjonstilpassingen er mange interessert i mulighetene for å utvide kornarealene gjennom nydyrking. Som alt nevnt viser bl.a. tallene fra Jordregisterinstituttet at de største dyrkbare arealer ligger utenfor korndistriktene. De dyrkbare arealer i korndistriktene er dessuten en ressurs for skogproduksjon. Skogloven setter i praksis full stopp for oppdyrking av visse områder som egner seg godt for korndyrking. De øvrige områder vil i beste fall skape en intens diskusjon om arealet skal nyttes til å produsere korn eller fiber.

Spørsmålet om alternativ arealanvendelse stopper ikke bare ved skogbruket. Vassdragsutbyggingen er en gammel kjenning. Helt fram til de senere år har det vært utbyggernes fastlagte planer som har vært grunnlaget for reguleringene. Hva dette ville medføre av grunnnavståelse og ulemper ellers ble i det alt vesentligste gjort til et erstatningsspørsmål som ble avgjort ved skjønn. Etter hvert har vi fått en større forståelse hos utbyggerne for at en regulering også kan planlegges, utføres og manøvreres skånsomt og hensynsfullt i forhold til andre interesser.

Det sier seg selv at et neddemt areal er gått tapt både som beite- og nydyrkingsområde. Imidlertid er det ikke bare de neddemte arealer som vassdragsutbyggingen influerer på. Den kan også ha innvirkning på lokalklimaet, grunnvannstanden og mulighetene til å ta ut vann til jordbruksvatning.

Med den sterke tekniske utvikling og de krav til effektivitet som stilles i jordbruket, er det erkjent at et vassdrag i naturtilstand ikke alltid er det ideelle, men at en målrettet regulering også kan gi visse fordeler. Landbruket befinner seg derfor på sett og vis i en mellomstilling, hvor man forsøker å påvirke utbyggerne til en skånsom utbygging i forhold til landbrukets interesser, og til å gjennomføre tiltak som vil rette opp skader og ulemper som allikevel ville være uungåelige.

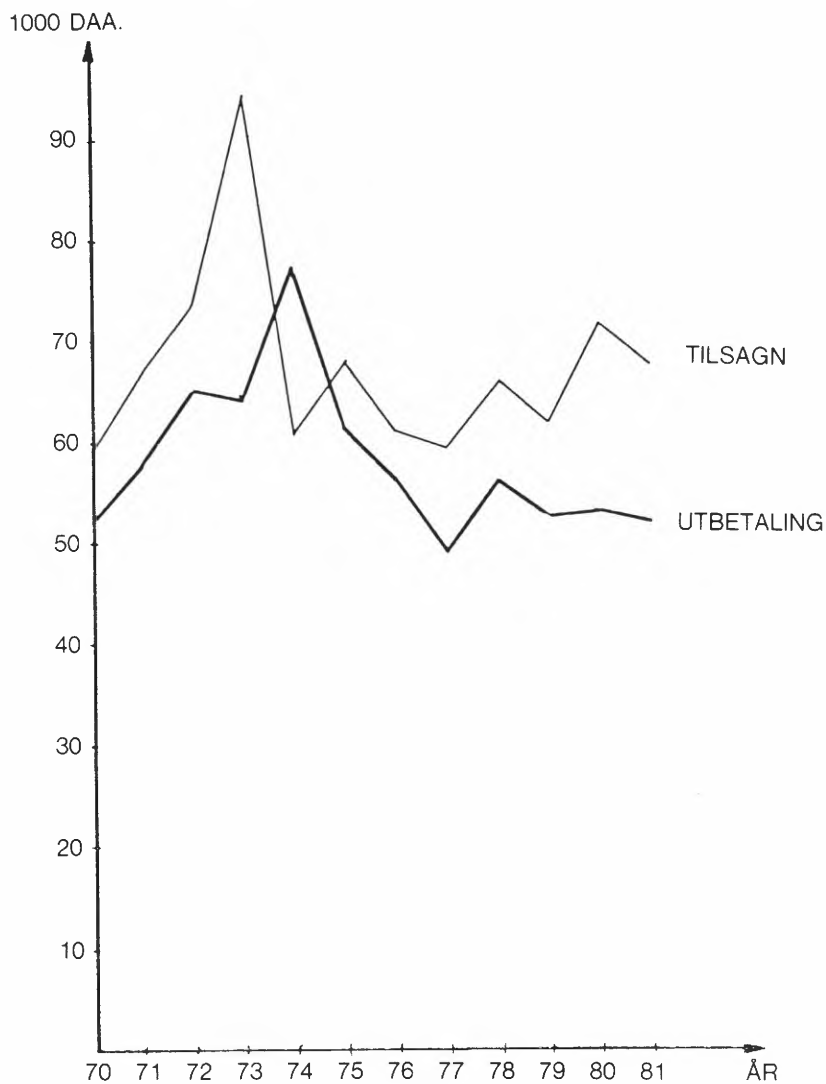
Det synes nå å være akseptabelt for utbyggerne å diskutere tiltak som kan redusere uheldige virkninger for jordbruket, f.eks. gjennom målrettet flomdemping minstevassføringer og kompensasjonsveier. Det er eksempler på at veier som vassdragsutbyggerne måtte anlegge, har utløst dyrking i fjellområder hvor det ellers ville være uoverkommelig dyrt å bygge vei for dem som skal dyrke.

Kampen om vannet skjer ikke bare i forbindelse med kraftutbygging. Det hevdes fra enkelte hold at beskyttelsen av allmenne interesser i vassdragsloven står sterkere enn grunneiernes lovbestemte rett til å ta ut vann for eget behov, og at vannforurensningsloven som en nyere lov skal gå foran den eldre vassdragsloven.

I Landbruksdepartementet er vi ikke enig i dette, selv om vi innser betydningen av en minstevassføring av hensyn til fiskebestanden og vannforsyningsformål. Vi innrømmer også at minstevassføringen har betydning for den aktuelle forurensningssituasjon. Skal det fastsettes vilkår for en minstevassføring må dette ikke skje en gang for alle, men reguleres i takt med tiltak for å redusere forurensningene i vassdraget. I den forbindelse må det fremheves at vatning har vist seg å bedre utnyttelsen av næringsstoffene og dermed redusere stofftapet til overflatevann og grunnvann. Vatning vil med andre ord redusere stofftilførselen til

Grøfting

Tilsagn og utbetaling i dekar

vassdragene, og dermed minske forurensningen i belastede vassdrag.

Miljøverndepartementet gjennomfører for tiden prosjektet Samlet plan for forvaltning av vannressursene. Dette prosjektet omfatter alle vassdrag som ennå ikke er bygd ut for strømforsyningsformål. Formålet med prosjektet er å vurdere lønnsomheten ved en eventuell utbygging sett i forhold til graden av konflikt med andre interesser. I Landbruksdepartementet legger vi stor vekt på at vi gjennom dette prosjektet kan skaffe til veie data som underbygger positive og negative sider ved en utbygging samt peke på tiltak som kan motvirke ulemper.

Naturvernloven gir hjemmel for etablering av naturreservater som i sin tur kan utelukke dyrking av tildels høyproduktive arealer. Foruten skogreservater gjelder dette særlig myr- og våtmarksreservater.

Interessen for oppdyrking av våtmarksarealer har økt betydelig i de senere år. Det har flere årsaker.

Våtmarkene er ofte svært næringsrike fra naturens side. De består av en blanding av mineraljord og humus som gjør at de har en god struktur. Mye finmateriale i profilet gjør at våtmarkene har høy vannkapasitet og er dermed også tørkesterke. Selve dyrkingskostnadene er rimelige på grunn av lite eller ingenting av stein og trerøtter. Av samme grunn faller også grøftarbeidet rimelig. Inndemmingsteknikken gir i mange tilfelle rimeligere anleggskostnader enn tradisjonell senkning, slik at det blir mulig å ta i bruk arealer som ellers ikke ville være økonomisk tilgjengelig på grunn av f.eks. kostbar fjellsprengning eller en lang og dyr avløpskanal.

Våtmarksområdene har alltid liten eller ingen helling slik at de egner seg godt for maskinell drift. Det må også nevnes at våtmarkene ofte ligger opp til tidligere dyrket jord.

Staten har tradisjonelt engasjert seg sterkt for å tørrlegge våtmark. Senknings-

og kanaliseringstilskuddene er de eldste investeringstilskudd vi har i jordbruket. Idag ligger satsene på 50 – 60% ved de aller fleste tiltak, men unntaksvis kan man dekke 100% av godkjent kostnadsoverslag.

Det skal ikke stikkes under en stol at utnyttelsen av våtmarker i jordbrukssammenheng også kan medføre problemer. Det går særlig på bæreevne, synkning, sur jord og vinderosjon. Løsningen på disse problemer lar seg stort sett gjennomføre teknisk, slik at det er først og fremst et kostnadsspørsmål.

I forbindelse med forarbeidene til lov om vern mot forurensninger og om avfall, er oppmerksomheten også rettet mot antatte forurensningseffekter ved senkning, forbyggings- og lukningsarbeider i landbruket. Derfor har Landbruksdepartementet og Vannressursutvalget anmodet NLVF om å oppnevne et utvalg som skal vurdere senkningsanlegg som tiltak i planteproduksjonen samt de miljømessige virkninger av slike anlegg.

Arealkonflikten i de bynære områder er velkjent. Kombinasjonen landbruk/større tettbebyggelse gir opphav til et komplisert sett av vekselvirkninger – av positiv såvel som negativ art. Med stigende urbanisering forsterkes problemene.

Jordbruk som drives opp til tettbebyggelse er ofte utsatt for rent fysiske ulemper av ulike slag. Den største hemsko er likevel usikkerheten. Jo sterkere byvekst desto mindre visshet for at jordbruk kan drives i neste generasjon. Av det følger manglende interesse for å satse på denne næringen.

Jordbruksarealene nær våre større tettsteder er fleksible når det gjelder valg av produksjon, samtidig som de gir store avlinger og ligger nær markedet. Derfor kan disse arealer ikke uten videre erstattes ved å dyrke opp marginale områder. Samfunnmessig sett må vi kunne forsvare betydelige merkostnader ved å lokalisere byutvidelsen til mindre produktive arealer.

Økt kvalitet

Størrelsen på arealene er ikke det eneste som teller når vi skal vurdere våre jordbruksarealer. Kvaliteten på arealene er vesentlig. Jordlovens bestemmelser om å holde dyrket jord i hevd står fortsatt ved makt. Dessuten vil jeg fremheve den mulighet til økt produksjon pr. arealenhet som ligger i grøfting. Den øverste kurven på figur 2 viser det areal som det er innvilget grøftetilskudd til siden 1970. Ikke alle som får sin søknad innvilget gjennomfører grøftingen. Derfor ligger utbetalingskurven vanligvis noe lavere.

Fra og med 1980 ligger den reelle aktiviteten høyere enn kurven for utbetaling viser. Det skyldes at det ikke har vært midler til å dekke etterspørselen. I innværende år var bevilgningen stort sett oppbrukt allerede i juli.

Vi vet ikke sikkert hvor stort grøftebehovet er i forhold til det totale jordbruksareal. I toppåret 1974 ble 1% av det fulldyrkede areal grøftet, mens det tilsvarende tall for bunnåret 1977 var 0,6%. Selv om vi tar utgangspunkt i det gunstigste året 1974 blir det forholdsvis lang tid mellom hver gang grøftene fornyes. En del av vårt jordbruksareal trenger ikke grøfting, men vi har også torvjordsarealer som trenger omgrøfting etter 15 – 20 år, og kanskje enda oftere. Dessuten ser det ut til at maskinene blir stadig tyngre, og dermed krever sterkere grøfting. Vi må kunne si at totalt sett er grøftebehovet større enn aktiviteten i dag, og at behovet er økende.

Nydyrkingstilskuddene har stått i fokus det siste året, og vil sikkert også gjøre det i tiden som kommer. Mulighetene for å nå det mål som er trukket opp for vårt jordbruksareal i 1990 har som rimelig er, vært et sentralt diskusjonstema.

Vi bør i god tid begynne å tenke på hva som skal skje etter 1990. Erfaringene fra i år viser at det ikke er enkelt å administrere brå endringer i jordbrukspolitikken. En myk overgang er å foretrekke.

I nydyringsreglene er det en bestemmelse om at det ikke skal innvilges tilskudd til fulldyrking før tidligere dyrket jord er tilfredsstillende grøftet. Det er tegn som tyder på at man i sterkere grad bør se nydyrkingstilskuddene i sammenheng med andre investeringer. Da blir det vanskelig å komme utenom en diskusjon om kravene til tilskuddsberettigete prosjekter bør bli klarere definert, f.eks. med utgangspunkt i produksjonsmålsetting, bruksutbyggingsnormer og arrondering.

Jeg nevnte kvaliteten på arealene. I en større sammenheng bør vi også vurdere hvordan vi kvalitetsmessig utnytter arealene. Det går på hele jordkulturspekteret, plantevalg, anvendelse av avlingene osv. Det er lett å være enig med dem som mener at vi må øke grovforandelen på bekostning av importert kraftfor. Men det setter større krav til kvaliteten på det grovforet som produseres hjemme på garden. Temaet fyller et eget foredrag og vel så det, slik at jeg skal nøye meg med å fremheve at dette er en vesentlig side ved det hele.